Svenska Arkivförbundet

Anförande vid rundabordssamtal

Den 26 oktober 2026 deltog Svenska Arkivförbundet i ett rundabordssamtal arrangerat av Rådet för skydd av kulturarv. Syftet med samtalet var att ge civilsamhällets organisationer möjlighet att bidra med erfarenheter, behov och perspektiv inför rådets slutrapport till regeringen.

Som en del av programmet inbjöds deltagande organisationer att hålla ett inledande anförande. Nedan återges den skriftliga versionen av det anförande som hölls av generalsekreterare Amanda Vesterlund.

--

Jag och Katarina Carlsson från Svenska Arkivförbundet företräder den enskilda arkivsektorn. Det handlar om arkiv från civilsamhället, näringslivet och privatpersoner. Bland våra medlemmar finns alltifrån Svenska Akademien, Kungliga Hovstaterna och Embracer Games Archive till Ödeshögs lokalarkiv och Lindesbergs lokalhistoriska. De bevarar en stor och viktig del av Sveriges historia.

Vårt budskap i dag är enkelt: **Vi behöver bättre kunskap om arkiv.**

I dag vet vi inte hur arkiv-Sverige ser ut. Vi vet inte **var** arkiv finns, hur **omfattande** de är eller under vilka **förutsättningar** de bevaras.

Det är ett problem redan i fredstid. Utan den kunskapen är det svårt att utveckla arkivområdet och göra kulturarvet tillgängligt. Medborgarna ska kunna ta del av sin historia, söka efter kunskap och förstå det samhälle de är en del av. Då måste vi också veta vilket material som finns och var det bevaras. I en kris blir kunskapsbristen ännu allvarligare.

I dag omfattas de offentliga arkiven av ett tydligare ansvar och skydd. För de enskilda arkiven ser det annorlunda ut. Om vi inte vet vad som finns eller var det finns kan vi inte heller bedöma riskerna, prioritera skyddsåtgärder eller rädda material när något händer. Då riskerar stora delar av Sveriges historia att gå förlorade.

Den enskilda arkivsektorn befinner sig **mellan flera statliga myndigheters ansvarsområden**, framför allt Riksarkivets, Riksantikvarieämbetets och Statens kulturråds. Resultatet är att ingen har hela bilden. En förklaring till detta är att arkiv är både information och kulturarv. Man gör sig själv en otjänst om man ser på arkivverksamhet bara som dataförvaltare, det är också en kulturell praktik.

Arkiv behövs för att människor ska kunna förstå vad som har hänt, fatta beslut och hävda sina rättigheter. Men arkiv är också vårt gemensamma minne. De berättar om människors liv, föreningslivet, företagen och samhällets förändring.

Det allra viktigaste steget är **en nationell kartläggning** av de enskilda arkiven.

Vi behöver veta: vilka arkiv som finns, var de finns, hur omfattande de är, och under vilka förutsättningar de bevaras. Först när vi har den kunskapen kan vi bedöma vilka **beredskapsåtgärder,** övningar, resurser och utrustningar som faktiskt behövs.

Svenska Arkivförbundet

Vårt viktigaste behov är alltså kunskap om ett dolt kulturområde.

Och vårt viktigaste önskemål om samverkan är detta: Involvera den enskilda arkivsektorn i kulturarvsberedskapen. Bjud in arkivföreträdare till planering, riskbedömningar och övningar, även när arbetet från början har utformats för museer, bibliotek eller andra kulturarvsverksamheter.

Vi tror på **tvärsektoriellt arbete** och kollegialt utbyte. För i en kris behövs både kunskap, goda kontakter och många arbetsvilliga händer. **Vi kan inte skydda och rädda ett kulturarv som vi inte känner till.** Därför behöver Sverige mycket bättre kunskap om arkiven.